

22ste vergadering

Dinsdag 4 maart 2008

Aanvang 13.30 uur

Voorzitter: Timmerman-Buck

Tegenwoordig zijn 71 leden, te weten:

Asscher, Van de Beeten, Bemelmans-Videc, Van den Berg, Biermans, Van Bijsterveld, De Boer, Böhler, Broekers-Knol, Doek, Dölle, Van Driel, Dupuis, Eigeman, Elzinga, Engels, Essers, Franken, Goyert, De Graaf, Haubrich-Gooskens, Hendrixx, Hillen, Ten Hoeve, Hofstra, Holdijk, Ten Horn, Huijbregts-Schiedon, Janse de Jonge, Van Kappen, Klein Breteler, Kneppers-Heijnert, Koffeman, Kuiper, Lagerwerf-Vergunst, Laurier, Leijnse, Leunissen, Van der Linden, Linthorst, Meindertsma, Meulenbelt, Meurs, Noten, Peters, Putters, Quik-Schuijt, Rehwinkel, Reuten, Rosenthal, Russell, Schaap, Schuurman, Slager, Slagter-Roukema, Smaling, Strik, Swenker, Sylvester, Tan, Terpstra, Thissen, Timmerman-Buck, Vedder-Wubben, Vliegthart, De Vries, De Vries-Leggedoor, Werner, Westerveld, Willems en Yildirim,

en mevrouw Ter Horst, minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, en mevrouw Verburg, minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.

De **voorzitter**: Ik deel aan de Kamer mede, dat zijn ingekomen berichten van verhindering van de leden:

Kox, wegens deelname aan de verkiezingswaarneming in Rusland;

Duthler, wegens persoonlijke omstandigheden;

Hermans en Schouw, wegens verblijf buitenslands.

Deze berichten worden voor kennisgeving aangenomen.

De **voorzitter**: De ingekomen stukken staan op een lijst, die in de zaal ter inzage ligt. Op die lijst heb ik voorstellen gedaan over de wijze van behandeling. Als aan het einde van de vergadering daartegen geen bezwaren zijn ingekomen, neem ik aan dat de Kamer zich met de voorstellen heeft verenigd.

(Deze lijst is, met de lijst van besluiten, opgenomen aan het einde van deze editie.)

Aan de orde is de herdenking van het oud-lid Heijmans.

De **voorzitter**: Drie dagen voor zijn 81ste verjaardag is oud-senator Han Heijmans overleden. Hij was lid van de Eerste Kamer van 1982 tot 1999, voor de fractie van de VVD.

De heer Heijmans begon zijn carrière in 1951 als journalist. Na vier jaar, in 1955, werd hij hoofd bureau Voorlichting van de gemeente Almelo. Zes jaar nadien keerde hij echter terug in de journalistiek als chef van de sociaaleconomische en van de parlementaire redactie bij het Algemeen Dagblad. Dat was hij twaalf jaar lang, totdat hij in 1973 aantrad als voorzitter van de Raad van Arbeid in het Overijsselse Hengelo. Deze functie oefende hij vijftien jaar lang uit, tot aan zijn pensioen in 1988.

Han Heijmans had diverse nevenfuncties. Zo was hij plaatsvervangend kroonlid van de Ziekenfondsraad, vicevoorzitter van de Vereniging van Raden van Arbeid, en columnist sociale verzekeringen bij NRC Handelsblad. Vóór zijn lidmaatschap van de Eerste Kamer was de heer Heijmans ook actief voor de VVD. Hij was onder meer voorzitter van de sociale commissie van de partij en lid van de sociaaleconomische commissie van de VVD van 1965 tot medio 1988.

In de Eerste Kamer hield Han Heijmans zich gedurende zijn zeventienjarige lidmaatschap vooral bezig met sociale wetgeving. De laatste vier jaar was hij voorzitter van de vaste commissie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Hij heeft tijdens zijn Kamerlidmaatschap zowel verruiming als inperkingen bij sociale wetgeving meegemaakt. Niet alle ontwikkelingen op dit terrein lieten hem onberoerd. Hij had uitgesproken opvattingen. Een aantal malen stemde hij met een minderheid van zijn fractie anders dan de meerderheid van de fractie. Als man die de praktijk goed kende, had hij een scherp oog voor de uitvoerbaarheid van socialezekerheidsregelingen. Zo schreef hij: "Woordvoerders hebben de expertise van de uitvoering nodig om de grenzen te kunnen bepalen waarbinnen politiek kan worden geopereerd op een technisch nog verantwoorde manier."

De heer Heijmans was Officier in de Orde van Oranje Nassau en Ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw. Leden die met hem hebben mogen werken, herinneren zich hem als een rustige, aimabele collega die een expert was op zijn vakgebied. De Eerste Kamer is Han Heijmans dankbaar voor zijn zo langdurige, deskundige inzet.

Voorzitter

Moge dit een steun zijn voor zijn familie bij het verwerken van hun verdriet.

Ik verzoek de leden om een moment stilte.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

De **voorzitter**: Op verzoek van de fractie van de SP heb ik de heer Vliegenthart aangewezen tot lid van de commissie voor Binnenlandse Zaken en de Hoge Colleges van Staat/Algemene Zaken en Huis der Koningin.

Aan de orde is de behandeling van:

- **het wetsvoorstel Wijziging van de Gaswet, de Elektriciteitswet 1998 en enige andere wetten tot herstel van wetstechnische gebreken en leemten, tot aanbrenging van wijzigingen van inhoudelijk ondergeschikte aard en tot intrekking van diverse wetten die uitgewerkt zijn (31120);**
- **het wetsvoorstel Wijziging van de Wet werk en bijstand in verband met het openstellen van de mogelijkheid van het verlenen van bijzondere bijstand aan bepaalde groepen personen die gedwongen zijn opgenomen of worden verpleegd en met uitbreiding van de doelgroep van de langdurigheidstoelage met gedeeltelijk arbeidsgeschikten (31138).**

Deze wetsvoorstellen worden zonder beraadslaging en zonder stemming aangenomen.

Aan de orde is de voortzetting van het **themadebat Duurzame ontwikkeling van de landbouw in Europees en mondiaal perspectief** in het kader van de behandeling van **het wetsvoorstel Vaststelling van de begrotingsstaten van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (XIV) voor het jaar 2008 (31200-XIV) en het wetsvoorstel Vaststelling van de begrotingsstaat van het Diergezondheidsfonds voor het jaar 2008 (31200-F)**, en de behandeling van:

- de motie-Koffeman c.s. over de overgang van de productie en consumptie van dierlijke naar plantaardige eiwitten (31200-XIV, 31200-F, letter C);
- de motie-Koffeman/Smaling over de ambities met betrekking tot het biologisch landbouwareaal en de consumentenbestedingen aan biologisch voedsel (31200-XIV, 31200-F, letter D).

(Zie vergadering van 12 februari 2008.)

De heer **Koffeman** (PvdD): Voorzitter. Nadat ik een motie had ingediend waarin wordt opgeroepen tot meer inzet van kennis- en innovatiebeleid ten behoeve van een duurzame transitie van de productie en consumptie van dierlijke eiwitten naar de ontwikkeling van meer plantaardige alternatieven, heeft de minister zich positief uitgelaten over het dictum ervan. Zij zei dat het dictum van de motie haar sympathiek was. Zij sluit aan bij wat ik heb gezegd over het stimuleren van een eiwitdialoog en over het duurzaamheidsstreven van het kabinet. Voorrang verlenen is echter iets onbepaalds. Dit zou

kunnen worden uitgelegd als dat dit absoluut voorrang zou moeten krijgen op andere kennisproducten. Daarmee dreigen wij een scheve schaats te rijden in de benutting van wetenschappelijke kennis. Dat wil ik liever niet.

Omdat ik het heel jammer zou vinden dat een zo belangrijk onderwerp zou sneuvelen op één woord, wil ik de motie graag in een gewijzigde vorm indienen. Het lijkt mij namelijk van groot belang dat bijzonder aandacht geschonken zal worden aan de genoemde transitie, in het belang van mens, dier, natuur en milieu. De minister sprak van een initiatief dat in haar huidige beleid mogelijk overbodig zou zijn. Ik ben echter op zoek geweest naar de achtergrondgegevens van dit initiatief en heb moeten vaststellen dat er slechts zeer sporadisch gewerkt wordt aan de noodzakelijke transitie. In december 2007 verrichte de minister de opening van de AVEBE-fabriek Solanic. Toen ging het vooral over de mogelijkheden van bioraffinage, waarmee van aardappelen schuimkoekjes of babyvoeding kan worden gemaakt. De minister heeft in één zin van haar toespraak ook de mogelijkheid van vleesvervangers aangestipt. Dit wil echter nog niet zeggen dat zij werk maakt van een werkelijke omslag in de ontwikkeling van deze zaken, waarmee Nederland als kenniseconomie een koppositie zou kunnen innemen. Daarvoor is echt veel meer nodig.

Dierlijke eiwitten komen terug in de top-drie van maatschappelijke problemen, zoals milieuproblemen, klimaatproblemen, ontbossing, bodemvervuiling, watervervuiling, gezondheidsproblemen en dierenwelzijnsproblemen. Op dit moment is Wageningen een begrip in het buitenland, omdat Nederland kippen-slachtlijnen exporteert. Verder zijn de kuikenvoegmachines bekend, waarmee je duizenden kuikens in een uur bij elkaar kunt vegen, maar ook de legbatterijen en de lopende banden om mest af te voeren in megastallen zijn bekend. Dit zijn technische hoogstandjes waarmee Nederland bekend is in het buitenland.

Er zijn echter ook andere technische hoogstandjes mogelijk die beter zijn voor mens, dier en milieu. Het is van het grootste belang dat wij onze innovatieve kracht inzetten voor een transitie naar een meer plantaardige samenleving, waardoor de wereld gevoed kan worden en waardoor wij honger in de Derde Wereld kunnen bestrijden. Op dit moment doen het InnovatieNetwerk Groene Ruimte en Agrocluster, het Innovatiecentrum Gezonde Voeding, het Innovatiecentrum Biologische Landbouw en andere innovatiecentra nog weinig tot niets aan de transitie van dierlijke naar plantaardige eiwitten. Op de website van het InnovatieNetwerk Groene Ruimte en Agrocluster wordt wel gesproken over een klimaatkeuken, maar hierbij gaat het alleen om de vraag hoe wij zullen eten als het klimaat in ons land drastisch verandert. Er wordt niets gezegd over de vraag wat wij doen om te voorkomen dat het klimaat verandert. Ook op de website van het ministerie van LNV moet informatie over deze transitie met een kaarsje worden gezocht.

Hierom is het van groot belang dat een oproep van de Eerste Kamer de minister en het bedrijfsleven inspiratie biedt om meer in te zetten op plantaardige voeding als vervanging van voeding van dierlijke herkomst. Het gebruik van plantaardige eiwitten kan alle genoemde maatschappelijke nadelen voorkomen of drastisch verminderen en de exportpositie van Nederland en onze klimaatpositie sterk verbeteren. Wij kunnen beter kennis over het vervangen van dierlijke eiwitten exporteren, dan